

З ІСТОРІЇ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ – НАЦІОНАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

УДК 78.03.071 Тимошенко О.:78.087.68(477)”19”
DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.1\(42\).2019.160738](https://doi.org/10.31318/2414-052x.1(42).2019.160738)

Пучко-Колесник Ю. В.

Пучко-Колесник Юлія Віталіївна – кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, доцент кафедри хорового диригування Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1313-1291>

ФЕНОМЕН УЧИТЕЛЯ: ХОРОВА ШКОЛА ОЛЕГА ТИМОШЕНКА

Розглянуто виконавську, педагогічну та організаційно-управлінську діяльність Олега Тимошенка у сфері української музичної культури й диригентсько-хорової освіти, зміст і характер якої великою мірою визначив стан хорового виконавства у другій половині ХХ століття. На посаді ректора провідного вищого навчального музичного закладу в Україні О. Тимошенко заклав міцний ґрунт для його подальшого розвитку, що цілком відповідає сучасним вимогам до музичних закладів вищої освіти світового рівня. Серед багатьох напрямів діяльності О. Тимошенка головною для нього завжди була хорова творчість. Він розвивав і збагачував традиції національної хорової школи. Як диригент, педагог, керівник класу й автор хорової школи, він спирався на досвід визначних хорових диригентів минулого і своєю творчістю сприяв його поширенню, трансформації їх спадщини у майбутні здобутки хорового виконавства. Головним завданням своєї педагогічної діяльності О. Тимошенко вважав виховання творчої індивідуальності майбутнього диригента. Серед його учнів і вихованців – відомі хорові диригенти, видатні митці, досягнення яких визнані у світі. Яскравий талант, творча пристрасність, справді державний масштаб мислення, оригінальність задуманих і втілених проєктів О. Тимошенка зумовили вагомість його впливу на розвиток національної духовної культури, на піднесення авторитету України у світі.

Ключові слова: українська музична культура, диригентсько-хорове виконавство, творча й педагогічна діяльність О. Тимошенка, вища музична освіта в Україні.

Початок третього тисячоліття, відкриваючи нові перспективи у розвитку музичного, зокрема й хорового мистецтва, спонукає досягнути здобутки в цій сфері протягом ХХ століття. Диригентсько-хорова освіта в Україні суттєво вплинула на стан національної хорової культури у другій половині ХХ століття, незважаючи на складні, а часто й несприятливі ідеологеми тогочасного суспільного життя. Нинішній її розквіт тільки переконує в тому, який неоціненний внесок належить відомим хоровим диригентам,

Пучко-Колесник Ю. В., 2019

педагогам старших поколінь. З відстані часу факти й події минулого сприймаються в їх об'єктивному значенні. Більш чітко й виразно окреслюється масштабність видатних постатей, унікальних творчих особистостей, справжніх рушіїв культуротворчого процесу¹.

Олег Семенович Тимошенко.

До таких діячів справді державного рівня належить видатний хоролий диригент, педагог Олег Семенович Тимошенко. Він протягом кількох десятиліть очолював Київську державну консерваторію імені П. І. Чайковського (нині – Національну музичну академію України). Ректор, науковець, генератор творчих ідей і автор художніх проєктів, він перебував в епіцентрі мистецького життя України, був безпосереднім його учасником і активним розбудовником.

Олег Семенович Тимошенко – народний артист України, засновник та дійсний член Національної академії мистецтв України, академік-секретар відділення музичного мистецтва Академії, професор, президент Асоціації діячів музичної освіти й виховання України при Національній музичній спілці, фундатор національної організації «Зелений Хрест» («*Green Cross Ukraine*»), яку очолював до 2010 року, віце-президент товариства «Друзі України у Швейцарії», член Національного музичного комітету Міжнародної музичної ради ЮНЕСКО, член Асоціації європейських консерваторій, академії

та вищих музичних закладів, голова наглядової ради національної програми «Нові імена України». Його нагороджено орденами «За заслуги» першого, другого і третього ступенів, «Знак Пошани», Почесною відзнакою Президента України, Почесними грамотами Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України й ряду зарубіжних країн.

Його багатогранна диригентсько-хорова й педагогічна робота привертала увагу дослідників, зокрема його колег. Різні її аспекти розглянуто у публікаціях П. Ковалика², А. Лащенко³, О. Малозьомової та Т. Гусарчук⁴, П. Муравського⁵.

¹ Лащенко А. П. З історії київської хорової школи. Київ : Муз. Україна, 2007. 198 с.

² Ковалик П. А. Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії (з досвіду Київської хорової школи) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2002. 18 с.

³ Лащенко А. П. Українське хорове мистецтво ХХ ст. // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 14 : Музичне виконавство. Кн. 6. Київ. 1999. С. 18–31.

⁴ Малозьомова О. І., Гусарчук Т. В. Покликання. Життя і творча діяльність О. С. Тимошенка. Київ : Муз. Україна, 2002. 136 с.

⁵ Муравський П. І. Хори, капели та ансамблі бандуристів // Музика. 1977. №3. С. 1–5.

Мета статті – розглянути диригентсько-хорову творчість, педагогічну, управлінську діяльність О. Тимошенка, спрямовану на розвиток української музичної культури й диригентсько-хорової освіти.

Вражає багатогранність і різноманітність його зацікавлень: хорова творчість, наукова, педагогічна, просвітницька, організаційна, громадська робота. Серед численних напрямів діяльності головною для нього завжди була *хорова творчість*. Протягом усього свого життя він розвивав і збагачував традиції національної хорової школи. Як диригент, педагог, керівник класу й автор хорової школи, він спирався на досвід визначних хорових диригентів минулого і своєю творчістю сприяв його поширенню, трансформації їх спадщини у майбутні здобутки хорового виконавства. Що сприяло успішному втіленню його задумів? Щоб відповісти на це запитання, варто проникнути в таємницю творчого і педагогічного процесу Майстра, віднайти ту унікальну «форманту», яка озвучувала його талант.

Насамперед О. Тимошенко своєю творчістю поширював і утверджував у сучасному мистецтві справжні духовні цінності, закорінені у предковічні народні традиції, які уособлюють глибини української духовності. Саме таким, на переконання Майстра, є українське мистецтво хорового співу. Здобуваючи диригентсько-хорову підготовку у класі відомого українського композитора, педагога й диригента М. Вериківського, О. Тимошенко засвоює головні принципи хорової та ширше – мистецької творчості загалом. Вони пов'язані з концепційними засадами вчення видатного Б. Яворського – учителя М. Вериківського, і виявляються передусім у ставленні до хорового мистецтва як до релігії. Ідеться про вміння органічно поєднувати творчу енергію, професіоналізм із духовними устремліннями й світоглядними переконаннями. Спрямування його творчого пафосу було зумовлене історичним часом, складним для всієї країни. Саме в повоєнні роки хорове мистецтво стало потужним засобом не лише художнього, духовного, а й ідеологічного впливу на людину, суспільство загалом.

Як відомо, Б. Яворський вважав фольклор тим життєдайним джерелом, з якого черпають творчу енергію митці, а вивчення й осмислення народної пісні – першочерговим завданням не лише для науковців – музикознавців і фольклористів, – а й для композиторів, виконавців, диригентів. Осягнення потужного творчого потенціалу пісенно-хорової стихії підносить цей вид мистецтва на високий рівень. Митці відчують себе справжніми діячами й творцями нової культури – реформаторами, широко обізнаними просвітителями, які мають активну громадянську позицію. Саме такими були провідні на той час діячі хорового мистецтва – Михайло Вериківський, Григорій Верьовка, Елеонора Скрипчинська. Такою вимальовується і постать їх вихованця і послідовника Олега Семеновича Тимошенка. Принаймні, таким він постає у спогадах його колег і учнів.

Після закінчення Київської консерваторії (1960) він протягом трьох років очолював Вінницьке музичне училище імені М. Д. Леонтовича і працював із хором, керував студентським хоровим колективом у своїй *alma mater* (1963–1965), народною академічною хоровою капелюю міжобласного управління професійно-технічної освіти (1965–1972), хоровою капелюю Південно-Західної залізниці (1973–1984). Творчі колективи, з якими він працював, зокрема капела Профтехосвіти, часто виступали в урочистих концертах, які відбувалися в Державному театрі опери та балету імені Т. Г. Шевченка, а капела залізничників неодноразово демонструвала зразковий спів під час республіканських семінарів керівників хорових колективів.

За словами А. Лащенка, головною ознакою належності О. Тимошенка до київської хорової школи є його виконавська естетика, звучання його хорів. Спираючись на свій досвід соліста-вокаліста, він досягав тембральної органіки, вільного володіння технікою фонації (звукоутворення, звуковедення, дихання), відчував і спрямовував індивідуальні можливості голосу кожного співака хору¹. Глибоке й органічне закорінення у фольклор збагачувало виконавські засоби, додавало яскравих барв, сповнювало неповторного національного колориту. Як відомо, принципові засади творчості, притаманні київській хоровій школі, становлять її естетичні й ідейні пріоритети. Серед них, як зазначає П. Ковалик, головними є «національна ідентифікація хорового співу, плідний синкретизм академічних і демократичних засад»².

Утілюючи й розвиваючи традиції київської хорової школи, Олег Семенович протягом 1970-х років послідовно й наполегливо працював над збагаченням і поширенням української хорової культури. Дотримуючись спадкоємності творчих настанов, йому вдалося досягти вагомих результатів. Зокрема, від Григорія Верьовки він перейняв естетичні засади диригентсько-хорової діяльності. Митець ніби «переплавляє» у своїй творчій практиці стилістику народного й академічного співу. О. Тимошенко, як свого часу й М. Вериківський, особливих зусиль докладає до популяризації української хорової музики, прагне поєднувати у своїй діяльності загальні музичні, професійні, виховні завдання. Він створює оригінальну школу підготовки хорових диригентів, широко відомих у світі.

Як митець, Олег Семенович доклав значних зусиль, щоб сучасне хорове виконавство звернулося до своїх джерел. Так поступово відроджується і набуває широкого визнання спів *a cappella*, переосмислюються традиції академічного співу як самодостатньої художньої галузі виконавського мистецтва. Хоровий диригент, педагог і керівник класу хорового диригування О. Тимошенко багато працював над тим, щоб надати пріоритетності академічному хоровому співу в українській виконавській практиці, пожвавити концертне життя в цій сфері. Зазначимо, що, очолюючи капелу Південно-Західної залізниці, він досяг значних художніх результатів. Виконавський рівень раніше пересічного самодіяльного хору зріс до професійного. Це яскравий приклад практичного втілення творчих настанов, яких дотримувався у своїй творчості та які передавав своїм учням Олег Семенович.

Відомий хоровий диригент Павло Муравський відзначав високий рівень хорової культури, майстерність виконання його колективу: «<...> Ми разом з усіма присутніми були приємно вражені красою вокалу, високим рівнем хорової культури й загалом майстерності виконання. Не один з нас запитав себе: де ж та межа, що відділяє аматорську капелу <...> від професійного колективу? Звучання капели залізничників стирає ту межу. Та й репертуар тут, як у професіональному хорі – без супроводу <...> колектив спирається на традиції академічного хорового співу»³. Справді, добираючи репертуар, Олег Тимошенко прагнув брати до виконання різні жанри хорової музики вітчизняної та зарубіжної класики, твори сучасних композиторів, зокрема: обробки народних пісень українських композиторів, хори Оландо Лассо, Антоніо Лотті, Христофа Віллібальда Глюка, Вольфганга Амадея Моцарта, Франца Шуберта,

¹ Лащенко А. П. З історії київської хорової школи. Київ : Муз. Україна, 2007. С. 67.

² Ковалик П. А. Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії (з досвіду Київської хорової школи) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2002. С. 4.

³ Муравський П. І. Хори, капели та ансамблі бандуристів // Музика. 1977. №3. С. 1.

Роберта Шумана, Петра Чайковського, Сергія Танєєва, Павла Чеснокова, Сергія Прокоф'єва, Бориса Лятошинського та ін.

Свого часу Олег Тимошенко наголошував, що вокальна робота з хором має бути тісно пов'язана з образною структурою твору. Зважаючи на її особливості, потрібно вибудовувати темброву драматургію, знаходити відповідні засоби виразності для вирішення колористичних завдань, дотримуючись природної вокалізації. Спираючись на можливості кожного виконавця, можна досягти прекрасного звучання хору. Відомо, що голосовий апарат співака – це унікальний інструмент, його звучання безпосередньо пов'язане із психолого-емоційним станом виконавця в момент співу, з його енергетичним налаштуванням на процес творення. До речі, здавна видатні мислителі усвідомлювали взаємозв'язок звукових співвідношень із життєво важливими функціями людського організму. Ідеться зокрема про ідеї давньогрецьких філософів Піфагора, Платона та ін.¹

Отже, хоролий диригент постає посередником між психоенергетичним потенціалом процесу музичного творення і психоемоційним резонансом від його сприйняття. Застосувавши ці спостереження до аналізу хорового виконавства, можна говорити про універсальність фахових засад у діяльності диригента-хормейстера. У процесі репетиційно-концертної діяльності диригент і хор вирішують певні творчі завдання, водночас вони створюють унікальну гармонію емоційно-психологічно стану виконавців і слухачів, атмосферу натхнення і високої творчості. Цієї мети прагнув досягти у своїй диригентській і педагогічній діяльності О. Тимошенко.

Анатолій Лащенко не перебільшував, стверджуючи, що протягом 1960–1970-х років «О. Тимошенко був одним із тих лідерів виконавсько-хорової справи у Києві, які, образно кажучи, формували стартовий майданчик для майбутнього злету вітчизняної хорової культури»².

На посаді ректора провідного вищого навчального музичного закладу в Україні О. Тимошенко заклав міцний ґрунт для його подальшого розвитку, що цілком відповідає сучасним вимогам до музичних закладів вищої освіти світового рівня. По-справжньому щиро і влучно звучать слова видатного українського митця, відомого кінорежисера Миколи Мащенка про ректора О. Тимошенка: «Він став її натхненням, її удачею, її долею»³.

Протягом складних 1990-х років київська хорова школа набула нового звучання, змісту і значення, а Консерваторія відіграла роль своєрідного камертона високого професіоналізму. Дотримання і розвиток традицій «високого стилю», класичних еталонів вокальної естетики становили основний критерій творчості її мистецьких колективів. Механізм хормейстерської освіти – це ключова складова загального комплексу художньої діяльності, – так вважають фахівці. Тут спрацьовують певні стандарти та правила системи, у межах яких формується майбутній фахівець⁴. Злагоджену роботу цього механізму й забезпечував своєю діяльністю ректор О. Тимошенко.

На цей час припадає активна й насичена концертна діяльність, живе творче спілкування українських артистів, творчих колективів із зарубіжними митцями. Вони

¹ Денеш З. Этнос и аффект: история философской музыкальной эстетики от зарождения до Гегеля. Москва : Прогресс, 1977. С. 26–27.

² Лащенко А. П. З історії київської хорової школи. Київ : Муз. Україна, 2007. С. 68.

³ Малозьомова О. І., Гусарчук Т. В. Покликання. Життя і творча діяльність О. С. Тимошенка. Київ : Муз. Україна, 2002. С. 121.

⁴ Лащенко А. П. З історії київської хорової школи. Київ : Муз. Україна, 2007. С. 70.

здобули можливість без перешкод брати участь у творчих конкурсах, фестивалях, гастролях. У цих складних процесах ректор прагнув будь-що зберегти основний професорсько-викладацький склад, хоча це було зовсім не просто, адже на 1990-ті роки припадає потужна хвиля еміграції творчої інтелігенції, особливо музикантів.

Ректор О. Тимошенко доклав багато зусиль, щоб налагодити творчі зв'язки з багатьма навчальними закладами Європи. Це відкрило широкі перспективи для викладачів і студентів. Зокрема, організовувались гастрольні тури оркестру й хору Консерваторії до Франції, Канади, Німеччини, Швейцарії, сприяючи зростанню авторитету українського музичного виконавства, української музичної освіти в Європі. З цього погляду, його діяльність мала особливе значення для розвитку національного хорового мистецтва і мистецької освіти в Україні, їх інтеграції в європейський і світовий культурний простір.

Розгляд діяльності О. Тимошенка як ректора дає змогу відтворити процеси реформування музичної освіти в Україні протягом другої половини ХХ століття. Зважаючи на складність тогочасної соціокультурної ситуації, він розробив концепцію діяльності Національної музичної академії України. Вона передбачала збереження й розвиток наукового, освітнього, творчого потенціалу закладу і була спрямована на досягнення рівня загальноєвропейських освітніх стандартів. Отже, йому вдавалося органічно поєднувати освітню, науково-дослідну і творчу діяльність, упроваджувати нові освітні технології, авторські експериментальні курси відповідно до сучасних вимог підготовки музикантів. Він підтримував діючі й створював нові наукові й творчі школи, активно сприяв процесам інтеграції, науковим і творчим зв'язкам між спорідненими вищими навчальними закладами України і Європи.

Окрема сторінка у творчій біографії О. Тимошенка – його педагогічна діяльність. Головним своїм завданням він, як педагог, вважав виховання творчої індивідуальності, особистості майбутнього диригента. Як зазначає Є. Савчук, він «завжди виховував фахівців-лідерів», ставився до студентів, як до своїх дітей, намагався розкрити індивідуальний творчий потенціал кожного з них. Цьому сприяло вдале поєднання його багатого викладацького і творчого досвіду педагога, диригента, безпосередньо пов'язаного з найкращими традиціями й досягненнями київської хорової школи. Як зазначає П. Ковалик, «ретельність роботи в класі та спрямованість на удосконалення самостійності були домінантними в діяльності Е. П. Верьовки-Скрипчинської». Цю лінію підтримує і продовжує О. Тимошенко, спираючись на «індивідуальний підхід до особливостей студентів у всій багатогранності його проявів»¹.

Як переконує досвід, є щонайменше два головні аспекти процесу підготовки студента до роботи з хором. Перший – це формування професійної компетентності диригента – досконале знання партитури музичного твору розуміння вокально-хорових труднощів і знання способів їх подолання, здатність визначати роль та місце окремих груп голосів хору в розгортанні музичної форми, досконале володіння диригентською технікою. Особливої уваги він надавав інтонаційно-слуховому налаштуванню вокально-хорового апарату співаків, їх психологічній спрямованості на продуктивну творчу співпрацю з диригентом-хормейстером, формуванню особливого психоемоційного стану, неповторної атмосфери, у якій тільки й можлива мистецька творчість.

¹ Ковалик П. А. Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії (з досвіду Київської хорової школи) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2002. С. 5.

Другий – становлення волі, темпераменту, емоційності, набуття ґрунтовних знань, професійної компетентності, здатностей лідера. Зрештою, саме такі якості прищеплював вихованцям свого класу О. Тимошенко. На думку фахівців: «Модель професіоналізму» як провідна педагогічна настанова О. Тимошенка охоплює академічно виважені засоби виразності, чітку архітектоніку драматургічних рішень і ясність диригентського жесту. Працюючи в класі над технікою диригентського жесту, він вимагав смислового наповнення кожного руху. «Співаючі руки», «руки, які звучать» – це ті влучні визначення і характеристики, якими оперував О. Тимошенко у роботі зі студентами. Він виховував у них осмислене ставлення до кожної лінії диригентського жесту і переконував: руки диригента мають виражати драматургічний задум автора хорового твору.

О. Тимошенко по-особливому ставився до кожного студента. Учні й колеги згадують про нього як про ентузіаста своєї справи, професіонала, тонкого психолога, добру і щирю людину. До речі, нерідко студенти не стільки зацікавлюються процесом музикування, скільки напружено переживають відчуття тиску педагога, усталених норм того, що дозволено і недозволено, внутрішньо опираються їм. Олег Семенович прагнув виховувати індивідуальність – яскраву і неповторну, вільну у своєму творчому вияві. Він не чинив жорсткого «пресингу» на студента, не визнавав тиску жодних незаперечних авторитетів, навіть авторського нотного тексту. Адже майбутній диригент – це передусім творча, одухотворена особистість, його мистецька діяльність можлива лише за умови вільного самовияву. Та водночас він застерігав, що свобода неминуче передбачає відповідальність, наполегливу роботу над собою, професійну вимогливість. О. Тимошенко вважав, що професійними ознаками диригента мають бути не лише артистизм, творче горіння і фахові навички, а й сильний характер, самостійність мислення, принциповість. Під час занять у класі з хорового диригування він вражав своєю дивовижною здатністю диригентським показом і жестом окрилювати й спрямовувати своїх учнів на вирішення навчальних і творчих завдань. Наставляючи молодих музикантів, він радив не обмежуватись лише академічною роботою, а працювати з дітьми, у школі, створювати аматорські хори, здійснювати просвітницьку діяльність, вчити людей сприймати хорівий спів, щоб він завжди був живою потребою суспільства і мав живий відгук у ньому.

Студенти сприймали його як учителя і друга, який органічно поєднував батьківську турботу про них із вимогливістю. Їх спільне професійне ставлення до хорового мистецтва завжди забезпечувало ідеальні взаємовідносини та унікальну творчу атмосферу в класі. Усе це спонукало студентів до повної віддачі в навчанні й творчості, до якнайповнішого розкриття себе у безпосередній творчості. Так поступово у класі з фаху формувалася індивідуальність майбутнього диригента. Та й після завершення навчання в консерваторії його вихованці відчували підтримку свого Вчителя – він ніколи не був байдужим до їх самостійної творчості, життєвого шляху загалом.

Олег Тимошенко був доброю і щирою людиною. Його колеги стверджують: «Він володіє щасливим даром бачити в людях добро і щиро захоплюватися цим» (Анатолій Лашенко); «Він має важливу й рідкісну репутацію людини, яка завжди дотримується слова» (Євген Савчук); «Він уміє не боятися йти назустріч новому» (Ніна Герасимова-Персидська), «поєднувати доброзичливість з вимогливістю, гнучкість і передбачливість із твердістю» (Марина Черкашина-Губаренко); він – «всеохоплююча душа» (Євгенія Мірошніченко).

Досвід Майстра, його учнів переконує, що хорівий колектив може організувати й надихнути на творчість лише справжній митець, майстер у сфері хорового вико-

навства. За роки своєї педагогічної діяльності Олег Тимошенко виховав багатьох хороших диригентів, серед них – видатні митці, широко визнані у світі: Герой України, народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, генеральний директор – художній керівник Національної заслуженої академічної капели України «Думка», академік, професор НМАУ ім. П. І. Чайковського Євген Савчук; народна артистка України, хормейстер Національної опери України, професор НМАУ ім. П. І. Чайковського Інеса Шилова; заслужені діячі мистецтв України Віктор Петриченко, Григорій Сорокопуд, Володимир Ніколенко, Павло Ковалик, Людмила Шумська, Алла Шейко; заслужений працівник культури України Неля Величко та інші. До молодшого покоління його вихованців належать: Тетяна Луценко, Надія Купчинська, Андрій Савчук, Олена Соловей та багато інших.

Яскравий талант, творча пристрасть, справді державний масштаб мислення, задуманих і втілених проектів О. Тимошенка зумовили вагомість його впливу на розвиток національної духовної культури, на піднесення авторитету України у світі.

Минають роки, а життєвий шлях Олега Семеновича Тимошенка, його внесок у розвиток музичної культури набувають усе більшого сенсу і значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антропова Т. О. Постать Б. Яворського у контексті культуротворчих процесів в Україні 10–20-х років ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2010. 20 с.
2. Денеш З. Этнос и аффект: история философской музыкальной эстетики от зарождения до Гегеля. Москва : Прогресс, 1977. 71 с.
3. Ковалик П. А. Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії (з досвіду Київської хорової школи) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 Музичне мистецтво / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2002. 18 с.
4. Лащенко А. П. З історії київської хорової школи. Київ : Муз. Україна, 2007. 198 с.
5. Лащенко А. П. Українське хорове мистецтво ХХ ст. // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 14 : Музичне виконавство. Кн. 6. Київ. 1999. С. 18–31.
6. Малозьомова О. І., Гусарчук Т. В. Покликання. Життя і творча діяльність О. С. Тимошенка. Київ : Муз. Україна, 2002. 136 с.
7. Муравський П. І. Хори, капели та ансамблі бандуристів // Музика. 1977. № 3. С. 1–5.
8. Тимошенко О. С. Вокалізація як засіб виразності: виконавство // Музика. 1986. № 2. С. 18–19.
9. Тимошенко О. С. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського: вчора і сьогодні // Академія музичної еліти України. Історія та сучасність / упоряд. А. П. Лащенко. Київ : Муз. Україна, 2004. С. 4–14.

REFERENCES

1. Antropova, T. O. (2010). *The figure of B. Yavorsky in the context of cultural development processes in Ukraine in the 10–20th years of the twentieth century [Postat B. Yavorskoho u konteksti kulturotvorchykh protsesiv v Ukrainy 10–20-kh rokiv XX stolittia]*. The dissertation author's abstract for gaining the degree of the Candidate of Art Criticism by specialty 17.00.03 Music Art. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 20 с.

2. Denesh, Z. (1977). *Athos and affection: the history of philosophical musical aesthetics from the beginnings to Hegel* [Jetos i affekt: istorija filosofskoj muzykal'noj jestetiki ot zarozhdenija do Gegelja]. Moscow: Progress. 71 c.

3. Kovalyk, P. A. (2002). *Choral performance as a phenomenon of creative interaction (from the experience of the Kiev choral school)* [Khorove vykonavstvo yak fenomen tvorchoi vzaie-modii (z dosvidu Kyivskoi khorovoi shkoly)]. The dissertation author's abstract for gaining the degree of the Candidate of Art Criticism by specialty 17.00.03 Music Art. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 18 p.

4. Lashchenko, A. P. (1999). From the history of the Kiev choral school [Ukrainske khorove mystetstvo XX st.]. *Scientific reporter of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine* [Naukovij visnyk Nacionalnoi muzyčnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Cajkovs'kogo], vol. 14: *Music Art*, 6. Kyiv, pp. 18–31.

5. Lashchenko, A. P. (2007). *Twentieth century's Ukrainian choral art* [Z istorii kyivskoi khorovoi shkoly]. Kyiv: Muzychna Ukraina, 198 p.

6. Malozomova, O. I. and Husarchuk, T. V. (2002). *Vocation. Life and creative activity of O. Tymoshenko* [Poklykannia. Zhyttia i tvorcha diialnist O. S. Tymoshenka]. Kyiv: Muzychna Ukraina, 136 p.

7. Muravskiy, P. I. (1977). Choirs, chapels and bandura ensembles [Khory, kapely ta ansambli bandurystiv]. *Music* [Muzyka], 3. Kyiv, pp. 1–5.

8. Tymoshenko, O. S. (2004). *Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine: yesterday and today* [Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho: vchora i sohodni]. *Academy of Ukrainian Music Elite. History and nowadays* [Akademiia muzychnoi elity Ukrainy. Istoriiia ta suchasnist], compiler A. P. Lashchenko. Kyiv: Muzychna Ukraina, pp. 4–14.

9. Tymoshenko, O. S. (1986). Vocalization as a means of expression: performance [Vokalizatsiia yak zasib vyraznosti: vykonavstvo]. *Music* [Muzyka], 2. Kyiv, pp. 18–19.

Пучко-Колесник Ю. Феномен учителя: хоровая школа Олега Тимошенко. Рассмотрены исполнительское творчество, педагогическая, организационно-управленческая деятельность О. Тимошенко в сфере украинской музыкальной культуры и дирижёрско-хорового образования, содержание и характер которого в значительной мере определили состояние хорового исполнительства во второй половине XX века. В должности ректора ведущего высшего учебного музыкального заведения в Украине О. Тимошенко заложил основание для его дальнейшего развития в соответствии с современными требованиями к музыкальным высшим учебным заведениям мирового уровня. Среди многих направлений деятельности О. Тимошенко главным для него всегда было хоровое творчество. Он развивал и обогащал традиции национальной хоровой школы. Как дирижёр, педагог, руководитель класса и автор хоровой школы, он использовал опыт выдающихся хоровых дирижёров прошлого и своим творчеством способствовал его распространению, трансформации в будущие достижения хорового исполнительства. Главной задачей своей педагогической деятельности О. Тимошенко считал воспитание творческой индивидуальности будущего дирижёра. Среди его учеников и воспитанников – известные хоровые дирижёры, выдающиеся художники, достижения которых признаны в мире. Яркий талант, творческая одержимость, государственный масштаб мышления, оригинальность задуманных и воплощённых проектов О. Тимошенко обусловили значимость его влияния на развитие национальной духовной культуры, на повышение авторитета Украины в мире.

Ключевые слова: украинская музыкальная культура, дирижёрско-хоровое исполнительство, творческая и педагогическая деятельность О. Тимошенко, высшее музыкальное образование в Украине.

PUCHKO-KOLESNYK YULIYA

Puchko-Kolesnyk Yuliya – PhD of Art Criticism, Honored Worker of Arts of Ukraine, Associate Professor at the Department of Choir Conducting at the P. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1313-1291>

DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.1\(42\).2019.160738](https://doi.org/10.31318/2414-052x.1(42).2019.160738)

TEACHER'S PHENOMENON: OLEG TYMOSHENKO'S CHOIR SCHOOL

Relevance. The current state of the development of choir performance in Ukraine urges us to turn to the history of its formation and evaluation also it actualizes the invaluable experience of well-known choral conductors and educators represented by older generations. From a distance, facts and events of the past are perceived in their objective meaning.

Subject of the study is to consider Oleg Tymoshenko's conductor-choral work, his pedagogical and management activity, aimed at the sustainable development of Ukrainian music culture and conducting-choral education.

Methodology of the study applies the historical review of the life and creative path of the well-known figure in Ukrainian choral performance. Oleg Tymoshenko's conducting, choral, educational, organizational and managerial activities have been considered from the point of view of promotion of Ukrainian musical culture and improvement of conductor-choral education, the content and character of which have determined largely the state of choral performance in the second half of the twentieth century.

Scientific novelty. Being at the head of leading higher educational music institution in Ukraine Oleg Tymoshenko has laid a solid ground for its further development. His aspirations were fully in line with modern requirements of world-class musical institutions. Among many activities of Oleg Tymoshenko the main thing for him was choral work. He developed and enriched the traditions of the national choral school. As a conductor and teacher, he relied on the experience of the outstanding choral conductors of the past and his work has contributed to spreading their mastery, transformation of their heritage into future achievements of choral performance.

The education of creative personality of future conductor was the main task in Oleg Tymoshenko's pedagogical work. Among his pupils and graduates there are famous choir conductors, prominent artists whose achievements are recognized all over the world.

Conclusions. The bright and versatile talent, creative passion, truly state-scale thinking, originality of conceived and embodied projects of O. Tymoshenko caused the importance of its influence on the development of the national spiritual culture, on the rise of the authority of Ukraine in the world.

Keywords: Ukrainian musical culture, conductor-choral performance, creative and pedagogical activity of Oleg Tymoshenko, higher musical education in Ukraine.